ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ

www.charhdikala.com DAILY CHARHDIKALA, NEW DELHI Email : charhdikala@gmail.com

ਬਾਨੀ : (ਸਵ:) ਗਿ: ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਦਰਦੀ' ਸੰਪਾਦਕ : ਜਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ

PRGI (RNI) Regd. No. 57283/1994 ਸਾਲ/ year 31 ਅੰਕ ਨੰ. Volume No : 89 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਬੁੱਧਵਾਰ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2026, Wednesday 1 April, 2026 ਮੁੱਲ/Price in Rs. 2 ਰੁਪਏ, ਕੁਲ ਪੇਜ/Total Pages 8 ਫੋਨ ਨੰ. : 23353936

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ 13 ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ 13 ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਗਦਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸੋਮਾ ਠਾਕੁਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਵੜਾ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਸ਼ਯਾਮਲ ਹਾਟੀ, ਨਟਬਾੜੀ ਤੋਂ ਗਿਰੀਜਾ ਸ਼ੰਕਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਸੀਤਾਈ ਤੋਂ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਵਰਮਾ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ।

ਰਿਸ਼ਵਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀਬੀਆਈ) ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ.) ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 4 ਲੱਖ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਹਦਰਾ ਉੱਤਰੀ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਨ।

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 3,300 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕੇਨ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ (ਗੁਜਰਾਤ), 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸਾਨੰਦ ਜੀਆਈਡੀਸੀ ਵਿੱਚ 3,300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਕੇਨ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦੂਜਾ ਪਲਾਂਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰੀ ਅਰਜੁਨ ਮੋਢਵਾਡੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕਾਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 7 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਿਪ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਤਕਨੀਕੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮਹਾਂਵੀਰ ਜਯੰਤੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਦੇ ਮਹਾਂਵੀਰ ਜੈਨ ਅਰਾਧਨਾ ਕੇਂਦਰ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾਟ ਸੰਪ੍ਰਤੀ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦਾ ਵੀ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀ ਅਮੀਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਈਕਰੋਨ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਹ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ 900 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੀਤਲਾ ਮੰਦਰ 'ਚ ਭਾਜੜ ਦੌਰਾਨ 9 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ 2-2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਐਲਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) :ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲੰਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸ਼ੀਤਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 9 ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੀੜ ਨੇ ਭਗਦੜ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੋਕ ਕੁਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਮਰਾਟ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਨਾਲੰਦਾ ਦੇ ਸ਼ੀਤਲਾ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਦੜ ਕਾਰਨ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਐਕਸ) 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ, 'ਨਾਲੰਦਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸ਼ੀਤਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਭਗਦੜ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਬੇਹੱਦ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।'

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲੰਦਾ ਵਿਚ ਸ਼ੀਤਲਾ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ 'ਚ ਮਚੀ ਭਾਜੜ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 2-2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਕਸਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾਲੰਦਾ ਦੇ ਸ਼ੀਤਲਾ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਦੜ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਠ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਪੂਜਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ। ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲੰਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇਹ ਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ (ਪੀਐਮਐਨਆਰਐਫ) ਵਿੱਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 6-6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਪਟਨਾ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲੰਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀਤਲਾ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਤਲਾਸ਼ਟਮੀ ਅਤੇ ਮੰਗਲਾ ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਭਗਦੜ ਵਿੱਚ 9 ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 6 ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।ਇਸ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੁੱਲ 6-6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਦਾ ਮੁਫ਼ਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਇਲਾਜ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ! ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਛੁੱਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 24 ਮਾਰਚ ਦੀ ਰਾਤ ਕਰੀਬ 10.20 ਵਜੇ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ 7 ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਅਜੇ ਸਵਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ (79) ਦਾ, ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਰੋਗਾਣੂ ਖ਼ੂਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਿਸਟਮਿਕ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ 'ਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਗੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਯੂ-ਟਰਨ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਵਾਪਸ

ਸ਼ਿਮਲਾ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁੱਖੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 5 ਸੀਟਰ ਅਤੇ 6 ਤੋਂ 12 ਸੀਟਰ ਵਾਹਨਾਂ 'ਤੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦਰਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ 5 ਸੀਟਰ ਵਾਹਨਾਂ ਲਈ ਹੁਣ 170 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰਫ 70 ਰੁਪਏ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। 7 ਤੋਂ 12 ਸੀਟਰ ਵਾਹਨਾਂ ਲਈ 130 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੁਰਾਣੀ ਦਰ 110 ਰੁਪਏ ਹੀ ਵਸੂਲੀ ਜਾਵੇਗੀ।ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ 'ਚ 100 ਤੋਂ 280 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਰਾਤ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਐਂਟਰੀ ਪੁਆਇੰਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਬੱਸਾਂ 'ਚ 'ਪਿੰਕ ਕਾਰਡ' ਦੀਆਂ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ: ਰੇਖਾ ਗੁਪਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰੇਖਾ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ 'ਪਿੰਕ ਕਾਰਡ' ਸਬੰਧੀ ਫੈਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀਐਮ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਹਿਲਾ ਇੱਕ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਦੂਜੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਕ ਕਾਰਡ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਟੈਪਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਅਫ਼ਵਾਹ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੱਸ ਬਦਲਣ 'ਤੇ ਕਾਰਡ ਦੁਬਾਰਾ ਟੈਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਿੰਕ ਕਾਰਡ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ 5 ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਬੱਸ ਬਦਲੋ ਜਾਂ 10 ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰਡ 100 ਫੀਸਦੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 20 ਲੱਖ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਐਮ ਰੇਖਾ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਅੰਕੜੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡੀਟੀਸੀ (4"3) ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਲ 45 ਲੱਖ ਟ੍ਰਿਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 20 ਲੱਖ ਟ੍ਰਿਪ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

15,000 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਮੇਟੀ ਹਵਾਲੇ

ਪਰਲਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਵਲੋਂ ਠੱਗੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਮਿਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਇਨਫ਼ੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਅੱਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਦਮ ਇਸ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. (ਪਰਲਜ਼ ਗਰੁਪ) ਵਲੋਂ ਪੋਂਜ਼ੀ ਸਕੀਮ ਰਾਹੀਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੱਗੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਬਕਾਇਆ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਵੱਡੇ ਵਿੱਤੀ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ 48,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 455 ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਲੋਧਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ 15,582 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਾਗੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਈ.ਡੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁਣ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਮੋੜਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਬੈਂਕਾਂ, ਜਮ੍ਹਾਂਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਘਰ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. 'ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ 17,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ

12 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 17,581 ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਲਖਨਊ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਐਲਪੀਜੀ ਦੀ ਸੁਚਾਰੂ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਲਾਬਾਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, 12 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 17,581 ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਐਲਪੀਜੀ ਵਿਤਰਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ 33 ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 189 ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 224 ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ 12,888 ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 27 ਤੋਂ 29 ਮਾਰਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਲੀਟਰ ਬਾਲਣ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਕੋਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਗਭਗ 91,000 ਕਿਲੋਲੀਟਰ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ 1.15 ਲੱਖ ਕਿਲੋਲੀਟਰ ਡੀਜ਼ਲ ਦਾ ਸਟਾਕ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਵਿਲੀਅਮ ਵਾਲਸ਼ ਬਣੇ ਇੰਡੀਗੋ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੀਈਓ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਇੰਟਰਗਲੋਬ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ (ਇੰਡੀਗੋ) ਦੇ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅੱਜ ਵਿਲੀਅਮ ਵਾਲਸ਼ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਸੀਈਓ) ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਲਸ਼, ਪੀਟਰ ਐਲਬਰਜ਼ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਸੰਬਰ 2025 ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਗੋ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯਾਤਰੀ ਭਾਰਤ ਭਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਫਸ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀ ਕਾਫੀ ਕਿਰਕਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਵਿਲੀਅਮ ਵਾਲਸ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਈਏਟੀਏ) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਆਈ.ਏ.ਜੀ.(ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਗਰੁੱਪ) ਦੇ ਸੀਈਓਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੰਡੀਗੋ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਹੁਲ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਵਾਲਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਤਜਰਬਾ ਇੰਡੀਗੋ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਾਲਸ਼ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਾਰਕੀਟ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਗੋ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਅਸਾਮ ਵਿਧਾਨ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ

ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2 ਲੱਖ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ 2026 ਦੀਆਂ ਅਸਾਮ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ 'ਅਰੁਣੋਦਯ' ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਸਿਕ ਸਿੱਧੀ ਬੈਂਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 3,000 ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।31 ਵਾਅਦਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਿੰਮਤ ਬਿਸਵਾ ਸਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਟੀਚਾ ਅਸਾਮ ਨੂੰ 'ਸਭ ਤੋਂ ਚਮਕਦਾਰ ਰਾਜ' ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਯੂ.ਸੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਕਥਿਤ 'ਲਵ ਜਿਹਾਦ' ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਪਵੇਗੀ ਭਾਰੀ ਗਰਮੀ

ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ (ਆਈਐਮਡੀ) ਵੱਲੋਂ ਲੂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ (ਆਈਐਮਡੀ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਪ੍ਰੈਲ ਅਤੇ ਜੂਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪੂਰਬੀ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦਿਨ ਲੂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਜਾਂ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੀਂਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 2026 ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ ਮੀਂਹ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ

ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ, ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਕਾਰਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨੇ ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ ਜਗਾਈ ਹੈ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਐਕਟ, 2007, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਕਸਰ ਇੰਨੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਬਿੱਲ, 2026ਨੂੰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਪੰਦਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਿੱਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਤੱਕ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੱਚੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

-ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ

ਅੱਜ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਨਵੇਂ 'ਚੇਂਜਿੰਗ ਨੈਰੇਟਿਵ' ਦਾ ਦਰਜਾ ?

ਧੁਰੰਧਰ 2: ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਨੈਰੇਟਿਵ ਅਤੇ ਫ਼ਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ

ਪ੍ਰੋ . ਡਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ
ਮੋ: 9478730156
ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ

ਅੱਜ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਚੇਂਜਿੰਗ ਸਟਾਈਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਕ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫ਼ਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਦਿੱਤਿਆ ਧਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਧੁਰੰਧਰ: ਦ ਰਿਵੈਂਜ (ਧੁਰੰਧਰ 2) ਨੇ ਮਾਰਚ 2026 ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਭਿਨੇਤਾ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਭਿਨੀਤ ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ-ਥ੍ਰਿਲਰ ਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ 10 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ 1200 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪਰਸਟਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਫਿਲਮ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਯਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨੈਰੇਟਿਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਛਿੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਵਿਵਾਦ, ਉਦਯੋਗ ਦੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਧੁਰੰਦਰ ਫ੍ਰੈਂਚਾਈਜ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ 2025 ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੀਕਵਲ ਹੈ। ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਬਲ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਹਨ - ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟ ਜਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅੰਡਰਕਵਰ ਅਵਤਾਰ ਹਮਜ਼ਾ ਅਲੀ ਮਜ਼ਾਰੀ। ਫਿਲਮ ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਲਯਾਰੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੈਕਡ੍ਰਾਪ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੈਂਗ ਵਾਰਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਯਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਮਾਨ ਡਕੈਤ, ਅਰਸ਼ਦ ਪੱਪੂ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਅਸਲਮ ਵਰਗੀਆਂ ਅਸਲ ਗੈਂਗ ਫਿਗਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਿਰਦਾਰ ਹਨ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਮਿਸ਼ਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਦਿੱਤਿਆ ਧਰ ਨੇ ਐਕਸ਼ਨ, ਡਰਾਮਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਥ੍ਰਿਲ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਸੀਨਜ਼, ਤਿੱਖਿਆਂ ਡਾਇਲਾਗ ਅਤੇ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤੀਬਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਥੀਏਟਰਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸਫੁੱਲ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪੰਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਧੀ ਹੈ।ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਧੁਰੰਧਰ ਫ੍ਰੈਂਚਾਈਜ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਉਚਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਰੀ: ਦ ਸਰਜੀਕਲ ਸਟ੍ਰਾਈਕ (ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਆਦਿਤਿਆ ਧਰ ਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੀਰੋਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਧੁਰੰਧਰ 2 ਵਿੱਚ ਲਯਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਖੇਤਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੈਂਗ ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੁੰਥੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੱਜ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨੈਰੇਟਿਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ- ਜਿੱਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਟਾਰਗੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੈਰੇਟਿਵ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੁਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਮੈਸੇਜ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਯੁਵਕ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ 'ਚੇਂਜਿੰਗ ਨੈਰੇਟਿਵ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗੈਂਗਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਰਵ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਪ੍ਰਚਾਰ ਫਿਲਮ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਲਯਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਫਿਲਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਲੋਚਕ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਭੋਗਤਾ ਇਸਨੂੰ 'ਪ੍ਰਚਾਰ ਫਿਲਮ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿਤਿਆ ਧਰ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਲਯਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਹੱਬ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਲਯਾਰੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ 500 ਕਰੋੜ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 70-80 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰੋਡ ਆਦਿ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਨੇ ਲਯਾਰੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ-ਜੋ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਲਚਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ-ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬੈਨ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਰੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਨੂੰ 'ਸੋਸ਼ੀਓਪੈਥਿਕ ਜਿੰਗੋਇਜ਼ਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਟੂਲ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਝ ਆਲੋਚਕ ਇਸਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰਫ਼ਾ ਨੈਰੇਟਿਵ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਯਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗੈਂਗ ਵਾਰਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਰਾਜਨੀਤੀ (ਜਿਵੇਂ PPP ਅਤੇ MQM ਵਿਚਕਾਰ) ਅਤੇ ਫੈਮਿਲੀ ਝਗੜਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ

ਫਿਕਸ਼ਨਲ ਲਿੰਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੇ ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਛੇੜੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬਲਾਕਬਸਟਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਰਵ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਆਲੋਚਕ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਜੋਂ ਟੀਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੈਸੇਜ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੁੰਥੇ ਹੋਏ ਹਨ।ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦਿੱਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਕਾਰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿੱਚ ਪਿਊਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਰੇਖਾ ਹੈ'। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧੁਰੰਧਰ ਦੀ ਸਕ੍ਰੀਨਪਲੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਿਨੇਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਧਰ ਬੋਮਨ ਈਰਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਰ ਉਦਯੋਗ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਇਸਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਰਾਕੇਸ਼ ਰੋਸ਼ਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ 'ਹਿਸਟੋਰਿਕ' ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਦਿਤਿਆ ਧਰ ਦੀ ਆਡਾਸਿਟੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸਨੂੰ ਫਿਲਮ ਮੇਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਇਨਕਲਾਬ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ। ਕਰਨ ਜੋਹਰ ਨੇ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਰੀਅਰ ਬੈਸਟ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਦਿਤਿਆ ਧਰ ਨੂੰ ਆਊਟਸਟੈਂਡਿੰਗ ਫਿਲਮਮੇਕਰ ਕਿਹਾ। ਆਰ. ਮਾਧਵਨ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੀਨ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਾਅ ਫਿਲਮ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਏਕਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਫ਼ਲ ਫ਼ਿਲਮ ਵਜੋਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬ੍ਰਿਲੀਅੰਸ ਲਈ ਯਾਦ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੇਬਲ ਲਈ। ਇਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵੱਡੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੈਂਸ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਧੁਰੰਧਰ 2 ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ ਨੇ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਭੂਤ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੇਟ (ਪਹਿਲਾਂ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ) ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਕੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ ਤੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਵਿੱਚ ਧੁਰੰਧਰ 2 ਨੇ ਥੀਏਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਸਕ੍ਰੀਨਾਂ ਮਿਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਫਿਲਮ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ ਇਕੋਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਨੈਰੇਟਿਵ ਅਤੇ ਯੁਵਕਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਧੁਰੰਧਰ 2 ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨੈਰੇਟਿਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਧੁਰੰਧਰ ਫ੍ਰੈਂਚਾਈਜ਼ੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਖਲਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੈਰੇਟਿਵ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਯੁਵਕ ਇਸਨੂੰ 'ਚੇਂਜਿੰਗ ਡੈਟਾਬੇਸ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ।ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਇਸ਼ਿਊਜ਼ 'ਤੇ ਫੋਕਸ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਥ੍ਰਿਲਰਾਂ ਨੇ ਡਾਮਿਨੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਨੈਰੇਟਿਵ ਨੂੰ ਯੁਵਕ ਪਸੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਟ੍ਰੈਡੀਸ਼ਨਲ ਰਿਵਿਊਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਡਿਸਕੋਰਸ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।ਇਸ ਬਦਲਦੇ ਨੈਰੇਟਿਵ ਦੇ ਪੱਖ ਵੀ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਗਰਵ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਫ਼ਾ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਟੂਲ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਦਿਤਿਆ ਧਰ ਵਰਗੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੀ ਸਕੇਲ, ਤਕਨੀਕੀ ਬ੍ਰਿਲੀਅੰਸ ਅਤੇ ਬੋਲਡ ਸਟੋਰੀਟੈਲਿੰਗ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਧੁਰੰਧਰ 2 ਨੇ ਫਿਲਮ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਫਿਲਮਾਂ ਸੀਮਤ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਮੇਨਸਟ੍ਰੀਮ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਥੀਏਟਰ ਓਨਰਜ਼, ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਜ਼ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਪਨਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਫਿਲਮ ਦੀ ਲੰਬਾਈ (ਲਗਭਗ 4 ਘੰਟੇ) ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਟ੍ਰੈਂਡ ਸੈੱਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਧਣਗੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਥੀਮਾਂ ਨਾਲ ਐਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਯੁਵਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਉਹ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮੈਸੇਜ ਵੀ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਸ ਨੈਰੇਟਿਵ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਫਟ ਪਾਵਰ ਟੂਲ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਧੁਰੰਧਰ 2 ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਤੂਫਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਵਾਦ ਛੇੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਚੈਪਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮਮੇਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਡਾਸਿਟੀ, ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਅਤੇ ਬੋਲਡ ਸਟੋਰੀਟੈਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬੋਲਡ ਨੈਰੇਟਿਵ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁਵਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਗਰਵ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਲਮ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਕੇ ਰਹੇਗੀ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ

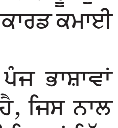

ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਵੈਤ
98147 34035

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਲਈ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ।ਪਰ ਅਸਲ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕੌਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਵੀ ਕਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਪਰ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਉਂਗਲ ਧਰਨ ਦਾ ਦਮ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਚਾਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹਿਣੀਆਂ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਰੋਕਣ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦੁਆਉਣ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥ ਭਾਰੂ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ।

ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ। ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਕਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੋਧਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਡੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਿਸਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿਤਵ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਘਟੀਆ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਦੂਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 597 ਬਦਕਿਸਮਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2015 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 544 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 44 ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਦ ਕਿ 99 ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਵਾਰਦਾਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰਕੇ ਵਿਖੇ ਇਕ ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ।ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ 597 ਬਦਕਿਸਮਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਖੇ 2015 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ ਪਾੜ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਲੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੌਜੂਦਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਬਦਕਿਸਮਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ 597 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 480 ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 92, ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ 14 ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ 11 ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਏਡੀਜੀਪੀ ਯਾਦਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 597 ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 44 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ 99 ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ 83 ਕੇਸ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ 37 ਕੇਸ ਖਾਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 131 ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਹੋਰ 111 ਕੇਸ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ 791 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 544 ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2015 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 65, ਸਾਲ 2016 ਨੂੰ 54, ਸਾਲ 2017 ਨੂੰ 47 ਅਤੇ ਸਾਲ 2018 ਨੂੰ 40 ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਲ 2019 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 31 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2020 ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 59 ਅਤੇ 2021 ਤੇ 2022 ਨੂੰ 160 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਸਾਲ 2022 ਚੋਣ ਸਾਲ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2023 ਨੂੰ 54 ਅਤੇ 2024 ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 65 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਅੰਕੜਾ ਮੁੜ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਅਤੇ 22 ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਨੌਂ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 51 ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ 42 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ 39 ਅਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿੱਚ 36 ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 70 ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ 2016 ਅਤੇ 2018 ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦਾ ਬਣਦਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2025 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਰੜਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦ ਕੇ ਨਵੇਂ ਬਿਲ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ੰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ ਛੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਸੱਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਠ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ 11 ਵਜੇ ਜੁੜੇਗਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਮੰਨੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 11 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਤਣ ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਡੱਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪਰੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੱਕ ਕੇ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੈਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਬਣ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਕੇ, ਡਰ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਖੋਜ

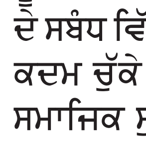

ਡਾ. ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਸੌਰਭ
7015375570

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਦੁਵੱਲਾ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਾ (2026) ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਅਧਾਰਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ 2026 ਵਿੱਚ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਨਿਰਯਾਤਕਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਸਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਆਯਾਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਿਰਯਾਤਕ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਮਝੌਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਸਾਲੇ, ਚਾਹ, ਕੌਫੀ, ਕਾਜੂ, ਅੰਬ, ਪਪੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਭੋਜਨ-'ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਘਟਾਏਗਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਰਤੀ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਧੇਗੀ ਬਲਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਪਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਉਤਪਾਦ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੀਡੀਜੀਐਸ, ਸੋਇਆਬੀਨ ਤੇਲ ਅਤੇ ਸੋਰਘਮ-ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘਰੇਲੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਕੀਮਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਤਣਾਅ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 86% ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਸੀਮਤ ਸਰੋਤਾਂ, ਅਸਥਿਰ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਰਗੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (MSP) ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਘਰੇਲੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸਸਤੇ ਆਯਾਤ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ MSP ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੰਤਾ ਜੈਵਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧੀਆਂ (GM) ਫਸਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ GM ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਵੱਈਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਟੈਰਿਫ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ GM ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜੋਖਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡੇਅਰੀ, ਪੋਲਟਰੀ ਅਤੇ ਤੇਲ ਬੀਜ ਵਰਗੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਡੇਅਰੀ ਸੈਕਟਰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਲੱਖਾਂ ਪੇਂਡੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਮਰੀਕੀ ਡੇਅਰੀ ਉਤਪਾਦ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤੇਲ ਬੀਜ ਖੇਤਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਸਸਤੇ ਆਯਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵੀ ਆਮਦਨੀ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਵਾਡ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਇੰਡੋ-ਪੈਸੀਫਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸਗੋਂ, ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਆਰਥਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਘਰੇਲੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਪਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਤਰਾ ਸੀਮਾ (TRQ), ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਯਾਤ ਕੀਮਤਾਂ (MIP) ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ (SSM) - ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਪੋਪ ਲੀਓ XIV ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸਮਰਥਨ

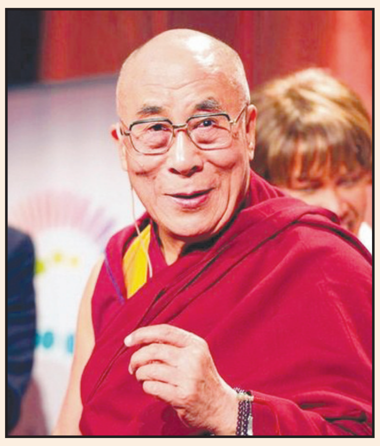

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਤਿੱਬਤੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਆਗੂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਵਧਦੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਪੋਪ ਲੀਓ XIV ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਐਕਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਿਤਾ ਪੋਪ ਲੀਓ ਵੱਲੋਂ 'ਪਾਮ ਸੰਡੇ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਈਸਾਈ, ਬੁੱਧ, ਇਸਲਾਮ, ਹਿੰਦੂ, ਯਹੂਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ, ਸਭ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੈ: ਪਿਆਰ, ਹਮਦਰਦੀ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ। ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਜਾਂ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਵਾਦ, ਕੂਟਨੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਤਿਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਘੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਲਦੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੋਪ ਲੀਓ XIV ਨੇ ਪਾਮ ਸੰਡੇ ਦੀ ਰਸਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਪੋਪ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਕੈਰੋਲੀਨ ਲੀਵਿਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਲਗਭਗ 250 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯਹੂਦੀ-ਈਸਾਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਦੱਸਿਆ।

ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੇ ਪਿਤਾ ਬਣਨ 'ਤੇ ਛੁੱਟੀ (ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮੰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਡ ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ (ਤਨਖਾਹ ਸਮੇਤ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਛੁੱਟੀ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰ ਦੱਸਿਆ। 'ਆਪ' ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਚੱਢਾ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ÷ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।÷ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਔਰਤ ਲਈ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਸਾਂਝੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ (ਪਿਤਾ ਲਈ ਛੁੱਟੀ) ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ (ਮਾਂ ਲਈ ਛੁੱਟੀ) 'ਮੈਟਰਨਿਟੀ ਬੈਨੀਫਿਟ ਐਕਟ, 1961' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਮਿਆਦ, ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਯੂਰਪ, ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਚੱਢਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਵੀਡਨ, ਆਈਸਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 52 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 90 ਫੀਸਦੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਮੂਲੀ ਤਕਰਾਰ ਨੇ ਧਾਰਿਆ ਖ਼ੂਨੀ ਰੂਪ ! ਸਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜੀਜੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਤਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ 20 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਮਾਮੂਲੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜੀਜੇ ਦਾ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਰਦਾਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੀਰਜ (30) ਨਿਵਾਸੀ ਤਾਹਿਰਪੁਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਮੇਸ਼ (20), ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਤਾਹਿਰਪੁਰ ਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ 29 ਮਾਰਚ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜੀ.ਟੀ.ਬੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਕਾਰਨ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦਮ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਰਜ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਲੇ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਾਰਾਮੂਲਾ 'ਚ ਪਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੀਂਹ, ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਹੋਈ ਦਰਮਿਆਨੀ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਬਰਸਾਤ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਮਿਆਨੀ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਗਰਜ ਨਾਲ ਮੀਂਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ ਦੇ ਉੱਪਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਲਕੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀਨਗਰ-ਲੇਹ ਹਾਈਵੇਅ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 73.0 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੰਛ ਵਿੱਚ 68.5 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿੱਚ 52.0 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ 31.6 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਜ਼ੀਗੁੰਡ (48.6 ਮਿਲੀਮੀਟਰ), ਪਹਿਲਗਾਮ (36.8 ਮਿਲੀਮੀਟਰ), ਕੁਪਵਾੜਾ (40.8 ਮਿਲੀਮੀਟਰ) ਅਤੇ ਕੋਕਰਨਾਗ (35.5 ਮਿਲੀਮੀਟਰ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 0-1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਵੱਧ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 1-3 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਘੱਟ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਗੁਲਮਰਗ ਵਿੱਚ ਮਨਫੀ 0.7 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਭੱਦਰਵਾਹ ਵਿੱਚ 8.2 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਹਾ।

ਰੇਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਸ਼ੋਕ ਖਰਾਤ, ਨਾਸਿਕ ਬਾਬਾ ਕਾਂਡ 'ਚ ਨਵੇਂ ਖ਼ੁਲਾਸੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਰੇਪ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਾ ਅਸ਼ੋਕ ਖਰਾਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰਾਤ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਲਹਾਲ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਨਾਸਿਕ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਰਾਤ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ ਬਾਗੜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਬਾਗੜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਕਥਿਤ 'ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਰਾਤ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਖਾਰਾ ਅਤੇ ਕੌੜਾ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਸਨ।

ਫੋਨ ਡਾਟੇ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂਚ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਡਾਟੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕਲੋਨ ਰਿਪੋਰਟ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਖਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕਾਂ—ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਵਿਚ ਸੇਵ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕਈ ਡਿਜੀਟਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਜੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਖਰਾਤ ਨੂੰ 18 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜਬਰ-ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਖਰਾਤ ਨਾਸਿਕ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਮਿਰਗਾਂਵ 'ਚ ਇਕ ਮੰਦਰ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰਵਾੜਾ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 10 ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 8 ਕਥਿਤ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ 2 ਧੋਖਾਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਗृह मंत्रालय ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ

ਸਾਡੀ ਜਨਗਣਨਾ, ਸਾਡਾ ਵਿਕਾਸ

(ਜਨਗਣਨਾ 2027 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ)

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘਰ-ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਘਰ-ਜਨਗਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੰਡੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਔਨਲਾਈਨ ਖੁਦ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

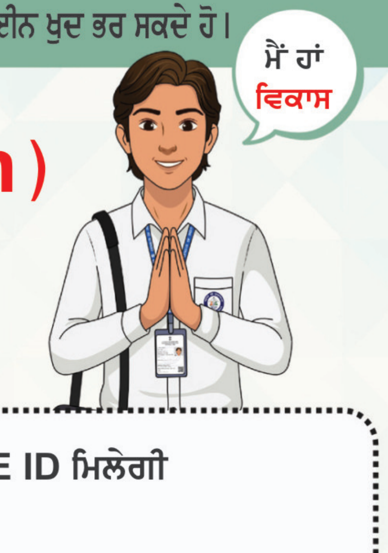

ਸਵੈ-ਗਣਨਾ (Self-Enumeration)

ਸਰਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਡਿਜੀਟਲ ਸੁਵਿਧਾ

ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ?

- ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੋਰਟਲ (se.census.gov.in) 'ਤੇ ਜਾਓ
- ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਓਟੀਪੀ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗਇਨ ਕਰੋ
- ਆਪਣੇ ਰਾਜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵੇਰਵੇ ਚੁਣੋ
- ਡਿਜੀਟਲ ਮਾਨਚਿਤਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ
- ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰੋ
- ਸਬਮਿਸਨ ਦੇ ਬਾਅਦ SE ID ਮਿਲੇਗੀ
- SE ID ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਖੋ
- ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਉਣ 'ਤੇ SE ID ਭਰੋ
- ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ

ਇਸਦੇ ਲਾਭ
- ਸਮਾਂ ਦੀ ਬਚਤ
- ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਤੇਜ਼ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ

ਯਾਦ ਰੱਖੋ: ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤ ਹੈ।
ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ; ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਗਣਨਾਕਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆਵੇਗਾ।
ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇਗੀ।

ਦਿੱਲੀ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਛਾਉਣੀ ਬੋਰਡ)
ਸਵੈ-ਗਣਨਾ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ
ਘਰ-ਸੂਚੀ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 15 ਮਈ

ਦਿੱਲੀ (ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ)
ਸਵੈ-ਗਣਨਾ 1 ਮਈ ਤੋਂ 15 ਮਈ
ਘਰ-ਸੂਚੀ 16 ਮਈ ਤੋਂ 14 ਜੂਨ

CBC 19108/13/0015/2526

ਆਓ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈਏ; ਆਓ ਆਪਾਂ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਈਏ।

CensusIndia2027

ਵਿਧਾਇਕ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਨੇ ਵਾਢੀ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ

➢ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ: ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਤਾਰਾਵਰੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਭਗਵਾਨਦਾਸ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਨੇ ਵਾਢੀ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ। ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਤਾਰਾਵੜੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਣਦੀਪ ਚੌਧਰੀ, ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜੀਵ ਨਾਰੰਗ, ਮੰਡੀ ਆੜ੍ਹਤੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਭਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਵਿਧਾਇਕ ਭਗਵਾਨਦਾਸ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਵਾਢੀ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਸਫਾਈ, ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ, ਤੋਲ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ’ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਪਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਣਦੀਪ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਢੀ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ, ਸ਼ੈੱਡ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜੀਵ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੰਡੀ ਆੜ੍ਹਤੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਭਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੁਗਤਾਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੰਡੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸੁਚਾਰੂ ਅਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

➢ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਐਮਓ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਈ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ

ਪੰਚਕੂਲਾ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰਿਅਲ ਟਾਇਮ ਸੇਂਟ੍ਰਲਾਇਜ਼ਡ ਪੋਰਟਲ ’ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਦਵਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦਵਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਬਚੇ, ਜੇਕਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਦਵਾ ਬਾਹਰੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾ ਕਿਸੇ ਮਰੀਜ ਦੀ ਓਪੀਡੀ ਸਲੀਪ ’ਤੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀਐਮਓ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਈ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਮੀਖਿਆ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਸੁਮਿਤਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਰੁਣ ਗੁਪਤਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਓਪੀਡੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ, ਦਵਾ ਅਤੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਮਰੀਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਹੂਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ’ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਚੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ, ਉਪਕਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਮੰਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਟਾਕ ਦੀ ਰਿਅਲ ਟਾਇਮ ਮਾਨਿਟਰਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ’ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਜਰ ਰਖੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਪਲਾਈ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਦੀ ਖਰੀਦ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 1 ਸਾਲ ਲਈ ਪੈਨਲ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੀਐਮਓ 4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੈਨਲ ਸਬੰਧਿਤ ਏਜੰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦਵਾ ਉਪਲਬਧਤਾ ਬਾਰੇ ਦਸਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ ਰਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਰੀਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਰਤੀ ’ਤੇ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਨ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਰੀਜਾਂ ’ਤੇ ਵਾਧੂ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮੁਚਿਤ ਇਲਾਜ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕਰਨ ’ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟੀ ਸਕੈਨ, ਐਮਆਰਆਈ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 10 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰੀ ਅਪਡੇਟ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਾਕੀ 12 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਲਦ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਰੀਜਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹਤਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕਰਨ ’ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸਿੰਗ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਹਤ ਕਰਮਿਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰੀਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇ ਸਿਰ ਉਪਚਾਰ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ, ਡਿਯੂਟੀ ਰੋਸਟਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਧਿਕਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਡੀਕਲ ਕਾਲੇਜ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਫੁਲ ਟਾਇਮ ਸਪੇਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਦ ਤੱਕ ਕਾਂਟ੍ਰੇਕਟ ’ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਈ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਹਤੱਵਪੂਰਨ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਈ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਟੀਚੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਧਾਰਿਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ, ਉਪਕਰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜਵੰਦ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਕਯੋਰਮੇਂਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੱਧ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਸਮਾਂਬੱਧ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮਾਪਦੰਢਾਂ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਨ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਹਤਰ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ’ਤੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਗੋਹਾਨਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ : ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ

ਗੋਹਾਨਾ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਸਹਿਕਾਰਤਾ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਚੋਣਾਂ, ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਗੋਹਾਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਧੰਨਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ?1,000 ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ, ਉਦਘਾਟਨ ਅਤੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਕੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਗੋਹਾਨਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ? ?ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਗੋਹਾਨਾ ਭਾਜਪਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਜੇਂਦਰ ਮਲਿਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਗੀਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਮੰਡਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਵੀਨ ਖੁਰਾਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਿੰਚਾਈ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ, ਗੋਹਾਨਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ। ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ?113 ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਤੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ?650 ਕਰੋੜ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 41 ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ?200 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 12 ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕੀਤੇ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਗੋਹਾਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ?1,000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਹੱਦਬੰਦੀ ਅਤੇ SER ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਨਪੁਰ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੜੌਦਾ ਅਤੇ ਫਰਮਾਣਾ ਨੂੰ ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਗੋਹਾਨਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੋਹਾਨਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 50% ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਈ-ਭੂਮੀ ਪੋਰਟਲ ਰਾਹੀਂ ਪੱਛਮੀ ਬਾਈਪਾਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾਂਗੇ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਵੱਡਾ ਦਿਲ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਗੋਹਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਭੀੜ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ (ਪੀਪੀਪੀ) ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋਨੀਪਤ ਟੋਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀਪਤ ਟੋਲ ਵਿਚਕਾਰ ਡਰੇਨ 8 ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਭਗਵਾਨ ਪਰਸ਼ੂਰਾਮ ਹੈਰੀਟੇਜ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਗਿੰਗ ਟਰੈਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧੇਗੀ।

ਨਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ’ਚ 20 ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਕਰਨਾਲ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਭਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਕਰਨ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਡਾ. ਮੰਗਲਸੇਨ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਨਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਜਪਾਲ ਅਸੀਮ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 20 ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਥਾਨਕ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਮੋਹਨ ਆਨੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੌਂਸਲਰ, ਮੇਅਰ, ਵਿਧਾਇਕ, ਮੰਤਰੀ, ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣੇ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਰਾਣੇ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਰਗੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੀ ਵਾਪਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ’ਤੇ ਮੇਅਰ ਰੇਣੂ ਬਾਲਾ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

Printed, Published & Editied by Jaskirat Singh on behalf of Charhdikala Printing Press Pvt. Ltd. Patiala & Printed at I.G. Printers Press Pvt. Ltd., 104 D.S.I.D.C. Complex, Okhla Indl. Area, Phase-1, New Delhi Keeper Jagpal Singh Published at office of Daily Charhdikala 202, INS Bldg, Rafi Marg, New Delhi.
PRGI (RNI) Regd. No. 57283/1994 -Editor: Jaskirat Singh

ਜਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ, ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਲਈ ਆਈ.ਜੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ 104, ਡੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਔਖਲਾ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-1, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਕੀਪਰ ਜਗਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ 202, ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ. ਬਿਲਡਿੰਗ, ਰਫੀ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।
PRGI (RNI) Regd. No. 57283/1994 -ਸੰਪਾਦਕ: ਜਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ

☛ ਰੇਲਯਾਤਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ! ☚

ਗ੍ਰੀਸ਼ਮਕਾਲ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ - 2026

ਰੇਲਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਲਈ ਆਗਾਮੀ ਗ੍ਰੀਮਸ਼ਕਾਲ ਦੇ ਦੋਰਾਨ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾ ਲਿਖੀ ਗ੍ਰੀਸ਼ਮਕਾਲੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਪਰਿਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

04209/04210 ਵਾਰਾਣਸੀ - ਦਿੱਲੀ ਜੰ: - ਵਾਰਾਣਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ) — 76 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04209 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04210 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	22:15	ਵਾਰਾਣਸੀ	09:50	----
13:30	----	ਦਿੱਲੀ ਜੰ:	----	19:25

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04209 ਵਾਰਾਣਸੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸੋਮਵਾਰ, ਬੁੱਧਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 15.04.2026 ਤੋਂ 20.05.2026 ਅਤੇ 27.05.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 ਤਕ ਅਤੇ 04210 ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਮੰਗਲਵਾਰ, ਵੀਰਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 16.04.2026 ਤੋਂ 21.05.2026 ਅਤੇ 28.05.2026 ਤੋਂ 16.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਮਾਂ ਬੇਲਹਾ ਦੇਵੀ ਧਾਮ, ਰਾਯਬਰੇਲੀ, ਲਖਨਊ, ਹਰਦੋਈ, ਰਾਮਪੁਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਹਾਪੁੜ ਅਤੇ ਗਾਜੀਆਬਾਦ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

04203/04204 ਲਖਨਊ - ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਲਖਨਊ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) — 26 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04203 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04204 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	08:05	ਲਖਨਊ	06:35	----
18:30	----	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	----	20:20

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04203 ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਅਤੇ 04204 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 20.04.2026 ਤੋਂ 13.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਬਾਲਾਮਊ ਜੰ:, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ, ਬਰੇਲੀ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਅਮਰੋਹਾ, ਹਾਪੁੜ ਅਤੇ ਗਾਜੀਆਬਾਦ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : ਪਹਿਲੀ ਵਾਤਾ., 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

04213/04214 ਅਯੋਧਿਆ ਛਾਵਣੀ - ਆਨੰਦ ਵਿਹਾਰ (ਟ.) - ਅਯੋਧਿਆ ਛਾਵਣੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਦ੍ਵਿ-ਸਪਤਾਹਿਕ) — 48 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04213 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04214 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	18:20	ਅਯੋਧਿਆ ਛਾਵਣੀ	22:00	----
00:48	00:50	ਬਰੇਲੀ ਜੰ:	13:03	13:05
06:00	----	ਆਨੰਦ ਵਿਹਾਰ (ਟ.)	----	09:00

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04213 ਅਯੋਧਿਆ ਛਾਵਣੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਐਤਵਾਰ ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 16.04.2026 ਤੋਂ 17.05.2026 ਅਤੇ 28.05.2026 ਤੋਂ 12.07.2026 ਤਕ ਅਤੇ 04214 ਆਨੰਦ ਵਿਹਾਰ (ਟ.) ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸੋਮਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 17.04.2026 ਤੋਂ 18.05.2026 ਅਤੇ 29.05.2026 ਤੋਂ 13.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਬਾਰਬੰਕੀ, ਲਖਨਊ, ਬਰੇਲੀ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਹਾਪੁੜ ’ਤੇ ਗਾਜੀਆਬਾਦ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

04010/04009 ਦਿੱਲੀ ਜੰ: - ਸੀਤਾਮੜ੍ਹੀ - ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) — 26 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04010 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04009 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	23:05	ਦਿੱਲੀ ਜੰ:	23:10	----
23:30	----	ਸੀਤਾਮੜ੍ਹੀ	----	01:00

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04010 ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 16.04.2026 ਤੋਂ 09.07.2026 ਤਕ ਅਤੇ 04009 ਸੀਤਾਮੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 17.04.2026 ਤੋਂ 10.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਗਾਜੀਆਬਾਦ, ਹਾਪੁੜ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਬਰੇਲੀ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ, ਸੀਤਾਪੁਰ, ਗੋਂਡਾ ਜੰ:, ਗੋਰਖਪੁਰ, ਬਗਹਾ, ਨਰਕਟਿਯਾਗੰਜ ਜੰ:, ਸਿਕਟਾ, ਰਕਸੋਲ ਜੰ: ਅਤੇ ਬੈਰਗਨਿਯਾ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : ਪਹਿਲੀ ਵਾਤਾ., 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ. ਇਕਾਨੋਮੀ, ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

04052/04051 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਹਾਵੜਾ ਜੰ: - ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) — 24 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04052 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04051 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	18:15	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	08:20	----
23:40	----	ਹਾਵੜਾ ਜੰ:	----	01:40

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04052 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 17.04.2026 ਤੋਂ 15.05.2026 ਅਤੇ 29.05.2026 ਤੋਂ 10.07.2026 ਤਕ ਅਤੇ 04051 ਹਾਵੜਾ ਜੰ: ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 19.04.2026 ਤੋਂ 17.05.2026 ਅਤੇ 31.05.2026 ਤੋਂ 12.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਗਾਜੀਆਬਾਦ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਜੰ:, ਟੁੰਡਲਾ ਜੰ:, ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ, ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰ:, ਮਿਰਜਾਪੁਰ, ਪੰ. ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਉਪਾਦਯੇ ਜੰ:, ਬਕਸਰ, ਆਰਾ, ਪਟਨਾ ਜੰ:, ਬਖਿਤਯਾਰਪੁਰ ਜੰ:, ਕਿਊਲ ਜੰ:, ਝਾਂਝਾ, ਜਸੀਡੀਹ ਜੰ:, ਮਧੁਪੁਰ ਜੰ:, ਚਿਤਰੰਜਨ, ਆਸਨਸੋਲ ਜੰ:, ਦੁਰਗਾਪੁਰ, ਵਰਧਮਾਨ ਅਤੇ ਬੈਨਡੇਲ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

ਰੇਲਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਰੋਧ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੇਲਮਦਦ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰ: 139 ਉਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜਾਂ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ https://enquiry.indianrail.gov.in ਜਾਂ NTES ਐਪ ਦੇਖੋ।

04062/04061 ਦਿੱਲੀ ਜੰ: - ਭਾਗਲਪੁਰ - ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) — 26 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 04062 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04061 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	11:45	ਦਿੱਲੀ ਜੰ:	20:10	----
13:30	----	ਭਾਗਲਪੁਰ	----	16:30

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 04062 ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 21.04.2026 ਤੋਂ 14.07.2026 ਤਕ ਅਤੇ 04061 ਭਾਗਲਪੁਰ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 22.04.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਜੰ:, ਟੁੰਡਲਾ ਜੰ:, ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ, ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰ:, ਪੰ. ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਉਪਾਦਯੇ ਜੰ:, ਭਭੂਆ ਰੋਡ, ਸਾਸਾਰਾਮ, ਡੇਹਰੀ ਆਨ ਸੋਨ, ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਨਾਰਾਯਣ ਰੋਡ, ਰਫੀਗੰਜ, ਗਯਾ ਜੰ:, ਤਿਲੈਯਾ, ਨਵਾਦਾ, ਵਾਰਿਸਲੀਗੰਜ, ਸ਼ੇਖਪੁਰਾ, ਕਿਊਲ ਜੰ: ਅਭੈਪੁਰ, ਜਮਾਲਪੁਰ ਜੰ: ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਗੰਜ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ. 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

02275/02276 ਸੂਬੇਦਾਰਗੰਜ - ਸ਼ਕੂਰਬਸਤੀ - ਸੂਬੇਦਾਰਗੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਦ੍ਵਿ-ਸਪਤਾਹਿਕ) — 16 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 02275 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 02276 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	21:35	ਸੂਬੇਦਾਰਗੰਜ	04:00	----
10:15	----	ਸ਼ਕੂਰਬਸਤੀ	----	13:00

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 02275 ਸੂਬੇਦਾਰਜੰਗ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਐਤਵਾਰ ਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 05.04.2026 ਤੋਂ 28.04.2026 ਤਕ ਅਤੇ 02276 ਸ਼ਕੂਰਬਸਤੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸੋਮਵਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 06.04.2026 ਤੋਂ 29.04.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਫਤੇਹਪੁਰ, ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ, ਇਟਾਵਾ, ਟੁੰਡਲਾ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਗਾਜੀਆਬਾਦ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਜੰ: ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : ਪਹਿਲੀ ਵਾਤਾ., 2 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ. 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ. ਇਕਾਨੋਮੀ, ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

08743/08744 ਦੁਰਗ - ਹਰਿਦੁਆਰ ਜੰ: - ਦੁਰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) — 22 ਫੇਰੇ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 08743 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	↓ ਸਟੇਸ਼ਨ ↑	ਗੱਡੀ ਨੰ: 08744 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	11:00	ਦੁਰਗ	03:00	----
17:30	----	ਹਰਿਦੁਆਰ ਜੰ:	----	18:55

ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ : 08743 ਦੁਰਗ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 19.04.2026 ਤੋਂ 28.06.2026 ਤਕ ਅਤੇ 08744 ਹਰਿਦੁਆਰ ਜੰ: ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 20.04.2026 ਤੋਂ 29.06.2026 ਤਕ।
ਠਹਿਰਾਵ : ਰਾਯਪੁਰ ਜੰ:, ਭਾਟਾਪਾਰਾ, ਉਸਲਾਪੁਰ, ਪੇਨਡਰਾ ਰੋਡ, ਅਨੂਪਪੁਰ ਜੰ:, ਸ਼ਹਿਡੋਲ, ਉਮਰਿਯਾ, ਕਟਨੀ ਮੁਡਵਾਰਾ, ਦਮੋਹ, ਸਾਗਰ, ਵੀਰਾਂਗਨਾ ਲਖਸ਼ਮੀ ਝਾਂਸੀ ਜੰ;, ਗਵਾਲੀਅਰ ਜੰ:, ਧੋਲਪੁਰ, ਆਗਰਾ ਛਾਵਣੀ, ਮਥੁਰਾ ਜੰ:, ਕੋਸੀ ਕਲਾਂ, ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ, ਮੇਰਠ ਸਿਟੀ ਅਤੇ ਰੁੜਕੀ ਸਟੇਸ਼ਨ।
ਜਗ੍ਹਾਂ : 3 ਟਿਯਰ ਵਾਤਾ., ਸਲੀਪਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ।

ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੰ: 04652/04651 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਜੈਨਗਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਮਸਫ਼ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਰਿਚਾਲਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ

ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੰ:	ਤੋਂ	ਤਕ	ਪਹਿਲਾ ਅਧਿ-ਸੂਚਿਤ ਮਿਤੀ	ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਮਾਂ	ਫੇਰੇ
04652	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਜੈਨਗਰ	29.03.26 ਤਕ	01.04.26 ਤੋਂ 15.07.26	46
04651	ਜੈਨਗਰ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	31.03.26 ਤਕ	03.04.26 ਤੋਂ 17.07.26	46

ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੰ: 05736/05735 ਕਟਿਹਾਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਕਟਿਹਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਰਿਚਾਲਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ

ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੰ:	ਤੋਂ	ਤਕ	ਚਲਨ ਦੇ ਦਿਨ	ਪਹਿਲਾ ਅਧਿ-ਸੂਚਿਤ ਮਿਤੀ	ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਮਾਂ	ਫੇਰੇ
05736	ਕਟਿਹਾਰ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ	25.03.26 ਤਕ	01.04.26 ਤੋਂ 27.05.26	09
05735	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਕਟਿਹਾਰ	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ	27.03.26 ਤਕ	03.04.26 ਤੋਂ 29.05.26	09

ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੰ: 05736/05735 ਕਟਿਹਾਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਕਟਿਹਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦਾ ਹੇਠਾ ਲਿਖੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਉਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਸਮੇਂ-ਸਾਰਣੀ

ਗੱਡੀ ਨੰ: 05736 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਸਟੇਸ਼ਨ	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05735 ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
----	21:00	ਕਟਿਹਾਰ	23:45	----
22:07	22:09	ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ	00:19	00:21
23:05	23:10	ਬਰੇਲੀ	23:07	23:09
00:25	00:33	ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ	21:45	21:50
02:08	02:10	ਲਖਸਰ ਜੰ:	20:08	20:10
02:30	02:32	ਰੁੜਕੀ	19:43	19:45
04:00	04:05	ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਜੰ:	19:00	19:08
09:45	----	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	----	13:25

ਨੋਟ : ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪਹਿਲਾ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣਗੇ।

ਉਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕਰੋ

ਉੱਤਰ ਰੇਲਵੇ
ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਵਿਧਾ - ਸਾਡਾ ਸ਼੍ਰੇਯ
ਸਾਨੂੰ www.nr.indianrailways.gov.in ਉਤੇ ਮਿਲੋ
ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੁਸਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਲੋਕ-ਉੱਕਤੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮੁਹਿੰਮਾਂ'। ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਦੇ 50 ਸਾਲ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਲੰਘੇ ਹੋਣ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਦੁਰਘਟਨਾ/ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਉੱਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਬੀਤੀ ਸਦੀ ਵਿਚ 1947 ਦਾ ਮਹਾਂ-ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਵੱਡੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਸੰਭਲ ਹੀ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਖ਼ੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਰਚਿਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰਤਮੰਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 'ਖੜਗ ਭੁਜਾ' ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਖ਼ੁਦਕਸ਼ੀ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਸਿਰ ਲਗਭਗ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਵੀ ਲਗਭਗ 70-75 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ, ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ, ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ, ਪੇਂਡੂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਘੋਰ ਗੁਰਬਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀਮਾਂਤ/ਛੋਟਾ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਰਜ਼ਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਖ਼ੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਦੁੱਖਦਾਈ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਲੋਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਆਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਜੀਣ ? ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਪਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ।

ਲੋੜਾਂ-ਥੋੜਾਂ ਦੇ ਝੰਬੇ ਇਸ ਵਰਗ ਲਈ ਖੇਤੀ ਬੇਹੱਦ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਧੰਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗ਼ੈਰ-ਹੁਨਰਮੰਦ ਹਨ। ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਬਦਲਵਾਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰਕ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ?ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਨਸ਼ੇ ਹੁਣ ਹਕੀਕਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੀਤੇ 14-15 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। 1992-93 ਵਿਚ ਮਰਹੂਮ ਤਤਕਲੀਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਕੇ.ਪੀ. ਐੱਸ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਨਤਾ ਦੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਗੀ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਲੜਕੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਾਉਣਾ (ਸਰਵ ਕਰਨਾ) ਸਮਾਜਿਕ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖੇ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਹਾਕਮ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਝ ਤਾਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸੱਤਾਸ਼ੀਲ ਧਿਰਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਨੋਟਾਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਵਰਤੋਂ ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੁ ਚੱਲ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ, ਸਮੈਕ, ਅਫੀਮ, ਭੁੱਕੀ ਅਤੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਆਦਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤਬਾਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ, ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਵਰਤੋਂ, ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨੀਵਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਦੂਜਾ ਵਰਤਾਰਾ ਇਸ ਦਾ ਸਰਵਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ, ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਨਅਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਸੋਧੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਨਾਲ੍ਹਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ, ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਨੂੰ ਜਲ-ਸੋਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਈ-ਵੇਸਟ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੇਸਟ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਪਾਣੀ ਵਰਗੀ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਮਲੀਨ ਤੇ ਪਲੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘਟ ਰਹੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਲ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਵਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ, ਸ਼ੂਗਰ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਚਮੜੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ 10% ਅਮੀਰਾਂ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਈਓਵਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਵਧਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਮਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਤਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਪੈਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ, ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਪਰਖ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘਾਟ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੇਇਲਾਜੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਂਝ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਇਕ ਸੌ ਬੱਚੇ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ 10-12 ਬੱਚੇ 12 ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਕੁ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੱਕ ਅਮਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਿੱਤਾ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਗਰੇਜੂਏਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਅੱਧੇ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਰ ਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਲੱਖਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਠੇਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਉਜ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ 12-12 ਤੇ 14-14 ਘੰਟੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕਾਂ, ਬੀਮਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਾਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ੋਅ ਰੂਮਾਂ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਐੱਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐੱਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ 15,600 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ, ਪੀਐੱਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ 21,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦਰਜਾ ਚਾਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਤੜਕ-ਫੜਕ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ (ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ) ਲਈ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ, ਚੋਰੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗਠਿਤ ਗੁੰਡਾ-ਗਿਰੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਲੱਖਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਆਦਿ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਵੱਸ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਪਵਾਦ ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰੁਜਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਬਣਾਈ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਖੇਤਰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੁਝ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ 1967 ਅਤੇ 2008 ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਉਂਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਕੇਵਲ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਬੌਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ-ਫੁਲ ਰਹੇ ਡੇਰੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ। ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ-ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਕਾਰਨ ਚੇਤਨਾ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਡੇਰੇਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਖ਼ੁਦ ਹੱਥੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਸੰਵਾਰਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ, ਮਕਾਨ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਲਾਹੇਵੰਦ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ। ਮਾਦਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਡੇਰੇਦਾਰ ਬਹੁ-ਕਰੋੜੀ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਡੇਰੇਦਾਰ ਵਪਾਰੀ-ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਫੁੱਟ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਤਣਾਉ-ਟਕਰਾਉ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਹੁਣ ਇਹ ਕਤਲਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਠਾਂ ਸਮੇਂ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਜਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ 'ਆਸਾ ਰਾਮ' ਹੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਡੇਰੇਦਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਐਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਏ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਮਨ-ਇੱਛਿਤ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ 10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਮੂਹਿਕ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਾਬੜਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀ ਘਟਨਾ 9 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਕਾਰੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਰਿੰਦੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਸੋਨੀਪਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਗੋਹਾਨਾ ਕਸਬੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਕੁਝ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਈ ਸੀ। ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ ਇੱਕ 32 ਸਾਲਾਂ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਕੁਝ ਭੈੜੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਕਰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਬਣਾਈ। ਇੱਕ 12 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦਰਿੰਦੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਵਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਖੋ ਚੁੱਕੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਵੀ ਵਹਿਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜੇ ਪੱਖੋਂ ਚੌਥਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ 19 ਬੱਚੀਆਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਜੁਰਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2007 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2011 ਤਕ ਬੱਚੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 1971 ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ 2487 ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 24,206 ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਧਾ 873 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 69 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਖ਼ੱਜਲ-ਖ਼ੁਆਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਲਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਕਦੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਨ 1973 ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਦਰ 44.28 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਨ 2010 ਦੌਰਾਨ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ 26.56 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਹਰਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਪਾੜਾ ਵੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਦੇਖਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਮੁੰਡੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥਾ, ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 'ਵਿਹਲਾ ਮਨ, ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਘਰ' ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਘਿਨਾਉਣਾ ਅਪਰਾਧ ਕਤਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੱਚੀ ਜਾਂ ਔਰਤ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰ ਮਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਬੱਚੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਸਕੇਗੀ ? ਕੀ ਉਸ ਦਾ ਠੀਕ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ? ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਔਰਤ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਉਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਵੀ ਝੱਲਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲੰਕਿਤ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਖੋ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਔਰਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਇਹ ਜੁਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਬੱਚੀ ਜਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਆਦਿ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਜਾਂ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੁੰਡਾ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਨਸ਼ਾ ਵਗੈਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਯੋਗ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਗੁਨਾਹ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਤਾਂ ਔਰਤ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਲੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤੀ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਰਮੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਹ ਤਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਵੇਂ ਜੱਜ ਕਾਮਿਨੀ ਲਾਓ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਮੀਕਲ ਅਤੇ ਸਰਜੀਕਲ ਵਿਧੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਜਰਮਨੀ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਇਸਰਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਵੀ ਆਈ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਫੌਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ। ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਵਰਤ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਕਤਾ

ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਥੀਣ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੋਕਧਾਰਕ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਹੋਂਦਮੂਲਕ ਕੋਡ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਧਾਰਕ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪਾਕਾਰਕ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲੋਕਧਾਰਾ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਸਵੈ-ਸੰਪਨ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਲੋਕਧਾਰਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਨ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਆਂਤਰਿਕ ਨੇਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਮਾਨਵ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਜਾਦੂ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਵਿਰਾਟ ਮਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਧਰਮ ਤੇ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਮਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲੈਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਾਦੂ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਚਿੰਤਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਮੰਤਰ, ਸਤੋਤਰ, ਬਲੀ ਤੇ ਪੂਜਾ ਵਿਧੀਆਂ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖਣ, ਸੰਕਲਪਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ/ਧਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 'ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ' ਦਾ ਸਮਾਜ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਲ ਕੇ 'ਗਰਾਮ' ਜਾਂ ਝੁੰਡ ਬਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਝੁੰਡ ਮਿਲ ਕੇ 'ਕਬੀਲਾ' ਜਾਂ 'ਜਨ' ਬਣਦੇ ਸਨ। ਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰਾਮੀਣੀ' ਅਤੇ ਜਨ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੂੰ 'ਰਾਜਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ, ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਨ ਮੁਖੀ ਰਾਜਨ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਈ ਰਾਜਨ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ। 'ਗਰਾਮ' ਤੇ 'ਜਨ' ਇਕ ਸੰਗਠਿਤ ਕਬੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੇਟ (ਰਾਜ), ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਬਾਹਰਲੇ ਹਮਲੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਇਕਾਈ ਬਣੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੋਤ, ਕਬੀਲਾ, ਗਣ, ਰਾਜਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਬਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਟਿਮ ਅਤੇ ਟੈਬੂ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਵਸੋਂ ਦੇ ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਜਦੋਂ ਭੋਇੰ ਦੇ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਉੱਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂਬੱਧੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਂਝੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਂਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮਨੋਭਾਵੁਕ ਹੁੰਗਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲਘੂਤਮ ਇਕਾਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਪਿੰਡ' ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਗੋਤ ਅੰਦਰ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਦੀਆਂਬੱਧੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਨਿੱਜਮੂਲਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਖ਼ਤ ਅੰਕੁਸ਼ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੁੱਧਾਂ-ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਟੁੱਟਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਘੁੱਟਣ ਦੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਲੋਕਧਾਰਕ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ, ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜਮੁਖੀ ਕਾਮੁਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵਿਭਿੰਨ ਲੋਕ-ਦਾਇਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਵਿਵਰਜਤ ਸੀ, ਲੋਕਧਾਰਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਸਦੀਵੀ ਤੇ ਹੋਂਦਮੂਲਕ ਵਿਰੋਧਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਪਨਪਣ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਮੌਕੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਘਾਲਣਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰੁਮਾਂਸ ਦਾ ਰੰਗ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੇਬੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾੜਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਸਦੀਆਂਬੱਧੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਆਹ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ-'ਨੂੰਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਜਾਣਾ' ਔਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਤਿਤਵ ਦੋਵੇਂ ਗੁਆਚਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਲ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਯੋਗ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰੇਰਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਖੰਡ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਪੂਜਾ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰਵ ਆਰੀਅਨ ਤੇ ਆਰੀਅਨ ਜੀਵਨ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੇ ਆਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਵਿ ਧਾਰਾ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਭੂਪਵਾਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੁਹਜਬੋਧ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।
ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਬਣਤਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਹਜਬੋਧ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਪਰੰਤ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨੀ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਕੇਂਦਰਤ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਜ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਪੇਸ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਸਦਕਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਣਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੱਧਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਬੋਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕ-ਕਲਾ ਰੂਪ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਕਤਾ ਭਾਵੇਂ ਘਟ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਰੰਪਰਕ ਸਮਾਜ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਸਦਾ ਸਾਰਥਕ ਰਹੇਗਾ।

ਕਿਉਂ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਚਪਨ?

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬਾਲ ਮਨ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਆਏ ਦਿਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਾਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਫ਼ਰੂਖਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਹਾਸੁਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲ। ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਸੁਣੀ ਇੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬਾਲ ਮਨ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਵੱਧਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿੰਸਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹੈ। ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਦੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਣਾਤਾਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਇੰਨਾ ਘੋਰ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਾਕਾ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿੰਸਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ 13 ਅਤੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੜਵਾਹਟ ਇੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾਉਂਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਮ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿੰਨਾ ਚੰਗਿਆਈ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨਾ ਹੀ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਵੀ। ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸੁੱਖ ਤਲਾਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮਨਫ਼ੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਵਾਲੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਾਲ ਫੈਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਚਿੰਤਨਹੀਣ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਟੀਵੀ 'ਤੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੁਟੀਨ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨੀਂਦਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਟੀਵੀ ਹਿੰਸਾ, ਰੋਮਾਂਸ, ਬੜਬੋਲਾਪਣ ਸਭ ਕੁਝ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਰਟਫੋਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਘਿਓ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿੱਸੇ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੋ ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ, ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸਭ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਗੇਮ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਗੇਮ ਅਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਅਸੀਂ ਆਧੁਨਿਕ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਰੋਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ? ਦਰਅਸਲ, ਬਾਲ ਮਨ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋ ਉਵੇਂ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਬੱਚਾ 24 ਘੰਟੇ ਘਰ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ। ਗੁਰੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਗਾਓ।

ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ

ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂਦੇੜ ਕੌਤਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੜੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਔਖੇ ਤੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ ਨੇ ਉਘਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਿਤਵੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 1762 ਈਸਵੀ ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਸਮੇਂ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀ, ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨਾਂਦੇੜ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਸਨ ਤਾ ਉਹ ਦੋਵੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦੋਵੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗੇ। ਸਰਦਾਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ "ਗਿਆਨੀ" ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜਵੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ ॥

ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਹੁਤੇ, ਜਾਤੀ ਕੇ ਤਰਖਾਨ, ਦਸਮੇ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਰਹੇ, ਪਿਤ ਸੁਤ ਹਿਤ ਕਲਯਾਨ (156)

ਚੌਪਈ ॥

ਮਿਸਲ ਰਾਮਗੜੀਆ ਕੀ ਜੈਸੇ ਭਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਖਹੇ ਤੈਸੇ ॥

ਮੌਜੇ ਸੱਯਦ ਬੇਮ ਮਝਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਾਹੌਰੈ ਬਸਨੇ ਵਾਰੇ ॥157॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਨਾਮ ਹਰਿਦਾਸੈ। ਸਭ ਭਗਵਾਨ ਤਿਹ ਖਾਸੈ ॥

ਨਿਜ ਸੁਤ ਸਹਤ ਦਸਮ ਗੁਰ ਪਾਸੈ। ਕਰੀ ਸੇਵ ਬਹੁ ਸਹਿਤ ਹੁਲਾ ਹਸੈ ॥ 158॥

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਲਈ ਅਪਾਰ ਸ਼ਰਧਾ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਲਈ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰੌਣੀ ਅਰਥਾਤ ਕਚੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਿਛੇ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰਖਾਣ-ਲਾਹੌਰ ਕੰਮ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਬੰਸੀਆ ਨੂੰ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਜੰਗੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਬਾਣ ਅਤੇ ਮਿਸਲ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰੋਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿਧ ਆਰਟਸਿਟ ਬੀਬੀ ਫੂਲਾਂ ਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ "ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ" ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਨਿਡਰ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਰਾਮ ਰੌਣੀ, ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਾਮ ਜੰਗੇ ਅਤੇ ਰਾਮ ਬਾਣ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਰੋਟੀ ਆਦਿ।

ਬੁੰਗਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ : 1925 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਮਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਬੁੰਗੇ ਕਾਇਮ ਸਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਚੌੜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੇਠ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਬੁੰਗਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨੇ 1794 ਈ. ਵਿਚ 2,75,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਲਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਸਮੇਂ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਿੱਲ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੰਗੇ ਦੀ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਲੰਬਾਈ-6 ਫੁੱਟ 3 ਇੰਚ, ਚੌੜਾਈ 4 ਫੁੱਟ 6 ਇੰਚ ਅਤੇ ਉਚਾਈ 9 ਇੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਪੁਸਤਕ "ਐਨਲਜ ਆਫ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸਰਦਾਰਜ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਾਲ 1902 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। "ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੁਜਾਰੀ ਕੋਲੋ ਉਸਦੀ ਸਿੱਲ (ਪੱਥਰ) ਉਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ।

ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਉਣੀ : ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਕੱਚੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਜਤਾਉਣ ਖਾਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੱਚਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਰੜਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੀਰ ਮਨੂੰ, ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ ਖਾਨ, ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਯਤਨ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਮਿਸਲ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਉਣ ਸਮੇਂ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਲ੍ਹਾ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ।

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣੀ : ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਕਸਬਾ ਘੁਮਾਣ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਉਸ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ 'ਨਾਭਾ' ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

'ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਤਮਾ (ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੀ ਪਧਾਰੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਘੁਮਾਣ ਹੈ ਜੋ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਵਾਂ' ਤੇ 'ਥਾਵਾਂ' ਦਾ ਕੋਸ਼' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੁਮਾਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਦਾ (ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ) ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।" ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿਤਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਰਣਤੱਤੇ ਵਿਚ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਰਣਤੱਤੇ ਵਿਚ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਖੱਬੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਅੱਜਕੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਈ ਜੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਅਸ਼ਵਰਯ ਦੇ ਪੰਨਾ 52 'ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

" ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਸ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦੀ ਸਮਾਧ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣੀ : ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਸਬਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੈਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੇਟ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਤਾਮੀਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ : ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਸੂਰਬੀਰ, ਯੋਧਾ, ਦਾਨੀ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪਰਪੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਬੁੰਗੇ ਦੇ ਮੀਨਾਰ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਢਾਹ ਸੁੱਟੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਤੇ ਫਰੇਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਸਰਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਿਆ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੰਸਲੀ ਦੇ ਕਟਿਹਰਿਆਂ ਉਪਰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਿ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਮਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪੁਸਤਕ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਅੱਸ਼ਵਰਯ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੰਨਾ 47 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

" ਰਾਮਗੜੀਆ ਬੁੰਗਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਬੁੰਗਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਟੜਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਾਬਾ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਮਰ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ੋਭਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਲਗਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਬਣਵਾਈਆ।

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਢੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲ ਉਪਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜੰਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਿਟ ਸੇਵਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਨਾਨਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਅ

ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀ ਤੇ ਸਰਦੀ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਨਕੇ, ਭੂਆ ਜਾਂ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕੇ ਮਤਲਬ ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਅ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਮੁਕਾਉਣਾ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰਚ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਨਤੀਜਾ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ 10-15 ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਨਾਨਕੇ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦੜੰਗੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੰਨਾ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਨਾਨਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਵੇਂ ਕਹਾਵਤ ਹੈ "ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪੱਜ, ਮਾਂ ਦਾ ਰੱਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪੇਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਬਹਿ ਜਾ ਟਿਕ ਕੇ, ਕੀ ਨਾਨਕੀਂ ਆਇਆਂ ਐਂ। ਮਾਪੇ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀਂ ਭੇਜ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੇਕਰ ਨਾਨਕੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤ, ਮੋਟਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣਾ, ਗੰਨੇ ਚੂਪਣੇ, ਗਰਮ ਗੁੜ ਖਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਿਕਨਿਕ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਨੰਦਿਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਾਨੀਆਂ ਦੋਹਤੇ, ਦੋਹਤੀਆਂ ਲਈ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤਕ ਘਿਉ ਜ਼ਰੂਰ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕੇ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੋਏ ਦੀਆਂ ਪਿੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜੀਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਬੱਚੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, "ਨਾਨੀ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਮੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ।" ਅੱਜ ਇਹ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਸਕੂਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਵਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਨਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬੋਝ ਹੀ ਇੰਨਾ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਗੇਮਾਂ ਖੇਡਣੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਵੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਕੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲੱਸੀ ਦਾ ਪੈਕਟ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਦੋਹਤੇ, ਦੋਹਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ ਦੁੱਧ, ਘਿਉ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨ। ਬਾਕੀ ਹੁਣ ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਬਣ ਵੀ ਵੱਡੇ ਮੰਮਾ, ਵੱਡੇ ਪਾਪਾ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਨਾਨਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ। ਆਧੁਨਿਕ ਅਖੌਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬ ਕੇ ਸਿਹਤ ਗੁਆ ਰਹੀ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮੌਕਾ ਚਾਹੇ ਦਾਦਕੇ ਮਿਲੇ, ਭੂਆ ਕੋਲ ਮਿਲੇ, ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਾਨਕੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ- ਸੰਦੂਕ

'ਸੰਦੂਕ' ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਵਰਗਾਕਾਰ ਬਕਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਪੇਟੀ, ਅਲਮਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੰਦੂਕ ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਵਸਤੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੰਦੂਕ ਅਕਸਰ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਕਾਰੀਗਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਲੀ ਟਾਹਲੀ, ਨਿੰਮ ਜਾਂ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਲੱਕੜ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੇ ਸੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਜੋ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਛੇ ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਲੰਬੇ ਸੰਦੂਕ ਵੀ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਸੰਦੂਕ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਫੱਟੇ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੀਨ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਢਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਜੜੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾਰ ਮੇਖਾਂ, ਫੁੱਲੀਆਂ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਰੰਗਦਾਰ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਫਿੱਟ ਕਰਕੇ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਨਮੂਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਪੱਤੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਦੋ ਤਖ਼ਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਵੱਡਾ ਸੰਦੂਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਛੱਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਕਈ ਕਾਰੀਗਰ ਸੰਦੂਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਰਖਣਾ (ਸੇਫ) ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿੱਕਾ, ਪਰ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਜਿਵੇਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ, ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਪੱਕੀ ਲੱਕੜ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਲੱਗੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੂਰੋਂ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਦੂਕ ਉੱਪਰ ਛੇਜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੀਨ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੀ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਦੂਕ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਦਾਜ ਵਾਂਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਦੂਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਹਾ (ਵਿਆਹ) ਜਾਂ ਮੁਕਲਾਵਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਹਿਰ ਕਾਰੀਗਰ ਕੋਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਘਰ ਵੀ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤਕੜੇ ਲੋਕ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਸੰਦੂਕ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦੂਕ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਤ ਊਠ, ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਸੰਦੂਕ ਵੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਹੀ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਪਾਰਖੂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਦਿਖ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ:

ਕਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਮੁਕਲਾਵੇ ਜਾਣੈ
ਨਿੰਮ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਵਾਲੀਏ

ਕਿਸੇ ਮਜਬੂਰੀ ਜਾਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਤਾਹਨੇ ਸੁਣਨੇ ਪੈਂਦੇ।

ਗੱਡੀ ਆ ਗਈ ਸੰਦੂਕੋਂ ਖਾਲੀ
ਬਹੁਤਿਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲੀਏ

ਉਹ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੀ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ:

ਕਾਲੀ ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਸੰਦੂਕ ਬਣਾ ਦੇ
ਵੀਰਾ ਵੇ ਮੁਰੱਬੇ ਵਾਲਿਆ

'ਸੰਦੂਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾਈ' ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਰਸਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਨਣਦ ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮੋਹ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ-ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਣਦ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਦਾ ਸੰਦੂਕ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਸੂਟ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰੱਖਦੀ। ਬਾਕੀ ਦਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਸੰਦੂਕ ਸ਼ਰੀਕੇ-ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਦੂਕ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਉੱਥੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਸੰਦੂਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਸਖੀਆਂ-ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਜਬੂਰੀ ਸਮੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਘਰ ਦੀ ਗਰਜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਾਂ (ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕੋਲ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਮਨ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦੂਕ ਅੰਦਰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਰੋ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਵੀ ਹੌਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਰਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦੂਕ ਨਾਲ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਝਾੜ-ਪੂੰਝ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਅਚਾਨਕ ਆਈ ਖ਼ੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਮੌਕੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੱਪੜੇ, ਖੇਸ, ਸੂਟ ਆਦਿ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਸਨ।

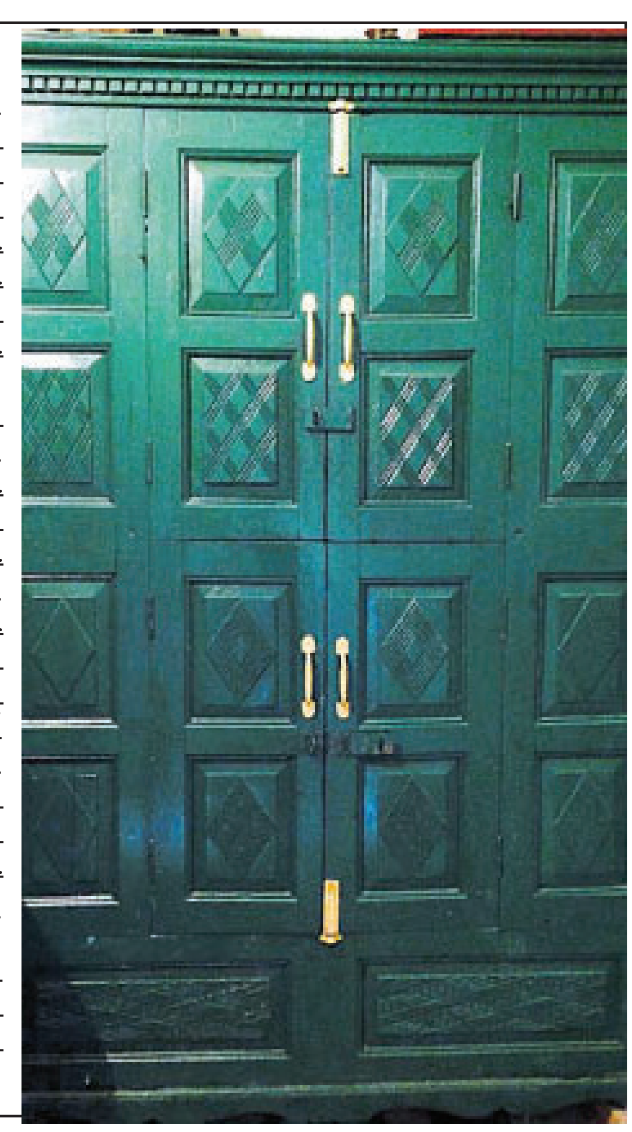

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ 'ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ' ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਪਛਾਣੇ...

ਮਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਮੁਹੱਬਤ, ਅਰਮਾਨ, ਅਹਿਸਾਸ, ਨਿੱਘ, ਕੋਮਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਰਥਾਹ ਠਾਠ ਮਾਰਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਰੰਗ ਰੰਗ ਹੈ। ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ, ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ, ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰਨਾ ਇਹ ਵੀ ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਗੱਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਖਿਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਆਮ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲੋਂ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਮਾਂ ਰੂਪੀ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਵਰਗ ਰੂਪੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਤਮਾ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ੈਅ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਦਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲ ਧਰਤੀ ਰੂਪੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਦੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਰਹੂ ਕੌਣ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੂ ? ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਬਿਨ ਬੋਲੇ ਦਰਦ ਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੂ ? ਮੈਂ ਕਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤੱਕੂ ? ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਭੇਜ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਤੇਰੀ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੀ ਭੁੱਖ, ਤਰੇਹ ਦੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੇ ਰੋਣ ਨਾਲ ਰੋਣ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੇਰੀ ਚੁੱਪ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ, ਐਸੀ ਸ਼ੈਅ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਬੱਚਾ ਸੋਚਾ ਸੋਚਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾਂਗਾ ਕਿਵੇਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਾਂਗੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ? ਫਿਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਸਪਰਸ਼ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਉਹ ਨਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਪਾਏਗੀ ਨਾ ਤੂੰ ਦੱਸ ਪਾਏਗਾ। ਬੱਸ ਇਸੇ ਲਈ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਪਰਸ਼ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਦੂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਇਕ ਦਮ ਚੁੱਪ... ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹੋਂ ਜਿਹੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਮਾਂ... ਮਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਕਹਿ ਲਵੇ, ਨਾਲੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਵੱਜੋ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਕਿ "ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਹਣਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਵੈਟਰ ਤੇ ਤੋਤੇ ਘੁੱਗੀਆਂ ਬਣਾਏ ਸਨ"। ਇਹ ਸਥਿਰ ਬੈਠੇ ਵੀ ਇੱਜ ਜਾਪਦੇ ਸਨ, ਕਿਵੇਂ ਗਹਿਰੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਇਹ ਉਹੀ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹਾਲੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜੁਰਾਬਾਂ ਤੇ ਟੋਪੀਆਂ ਬੁਣ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇੰਨੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਰੱਖਣਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜੋਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਰ, ਬਿਮਾਰੀ, ਅਰਾਮ, ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੱਕ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਸਾਂ, ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦੀ ਰੱਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀਂ ਮਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇੰਨੀਂ ਕੁ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਤ੍ਰਅ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪਸੀਨੇ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਹਵਾਂ ਦਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਠੰਡਾ ਬੁੱਲਾ ਵੀ ਕੰਬੜੀ ਛੇੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਪਤੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਉਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨਵੇਂ ਨਰੋਏ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਹੋਈ, ਵਕਤ ਦੇ ਥਪੇੜੇ ਖਾਂਦੀ ਹੋਈ, ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੁੱਢੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਰੀਰਕ ਸਤੁੰਲਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਪਾਉਂਦੀ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਡਰੀ ਡਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਸਮੇਂ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ, ਪਤੀ ਦਾ ਡਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਉਸ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪਏ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਬੁੱਲਾਂ ਉਪਰ ਕੰਬਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਰਗਾ ਪਾਣੀ, ਟੁੱਟੀ ਐਨਕ ਦੀ ਡੰਡੀ ਘੱਟ, ਨਿਗਾਹ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਥੇ ਸੀ... ਤੋਂ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਤਰਾਵਾਂ-ਝੜਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਮਾਂ ਉਸ ਦੇ ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਜੋ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਹੰਢਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸਮਾਂ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਬਿਮਾਰ, ਇਕੱਲਾ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮੁਹਤਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾ ਦੇਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਦਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਕੋਈ ਬੇ ਫਾਲਤੂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣੇ ਜਿਹੇ ਡਰ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆਂ ਫਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਬਰ ਰੱਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਆਖੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਉਪਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਵਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਣਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਫੜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਬੇਰੁਖੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਣਕਿਹਾ ਘੱਟਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਵਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰੇਹ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾਂ ਖਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਖਾਣਾ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਉਪਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਉਪਰ ਮਲ ਦਿੰਦੇ ਸੀ

ਇਹ ਰਿਆਸਤ- ਸਟੇਟ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ?

ਜਿਨ੍ਹਾਂ 3 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਪਰਸਨਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਬਹਾਦਰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ, ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖ਼ਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਡਾਢੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ 1970ਵਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਵੇਨਿਊ ਸਰਵਿਸ (ਆਈ ਆਰ ਐੱਸ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ (ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ) ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਵੇਨਿਊ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਮਦਨ (ਇਨਕਮ) ਕਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਕਰ ਉਗਰਾਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸੰਜੇ ਬਹਾਦਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 50 ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਣਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮੀਰਾਂ (ਸੁਪਰ ਰਿਚ) ਤੇ ਕੋਵਿਡ-19, ਸੈੱਸ, ਦੌਲਤ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸ (ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ Wealth Tax) ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਟੈਕਸ (Inheritance Tax) ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਵਿਕਲਪ' [ਫਿਸਕਲ ਆਪਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਰਿਸਪਾਂਸ ਟੂ ਕੋਵਿਡ-19 ਐਪੀਡੈਮਕ : Fiscal Options and Response to Covid-AI Epidemic ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਆਈਆਰਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ (ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ) ਦੇ ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ 25 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ:

× ਅਤਿਅੰਤ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ (ਸੁਪਰ ਰਿਚ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਇਕ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ, 'ਤੇ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਆਮਦਨ ਕਰ (ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ) ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ, 5 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।

× ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ/ਸਰਚਾਰਜ ਵਧਾਏ ਜਾਣ, ਜਦ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ/ਅਦਾਰਾ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ। 10 ਲੱਖ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਾਲ ਉਹ ਆਮਦਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, 'ਤੇ 4 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਸੈੱਸ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਆਦਿ 'ਤੇ ਫੈਲਾਏ ਜਾਣਾ "ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।" ਜਿਨ੍ਹਾਂ 3 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਪਰਸਨਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਬਹਾਦਰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ, ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖ਼ਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਡਾਢੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ 1970ਵਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦਹਾਕਾ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਟੈਕਸ ਨੀਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ (ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ/ਆਰਬੀਆਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ)। ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਊਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਊ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਭਾਰਤੀ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਨਾਮੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜਿਊਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 50 ਨੌਜਵਾਨ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਆਈਏਐੱਸ, ਆਈਪੀਐੱਸ, ਆਈਆਰਐੱਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਈਆਈਟੀ ਜਿਹੇ ਉੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਅਦਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਕਨੀਕੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਆਈ ਆਈ ਟੀ, ਐੱਨਆਈਟੀ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਫ਼ਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਭੂਗੋਲ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਸਾਹਿਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਛੜਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਕਨੀਕੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਣਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਨਿਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਤਾਂ ਕਰੇਗੀ ਹੀ ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਤੇ ਅਤਿ-ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਰਟੀਆਈ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 50 ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ 68,607 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾ ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ (Write off) ਹਨ। ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਹੁਲ ਚੌਕਸੀ, ਜੋ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਗੌੜਾ ਹੈ, ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਰਟੀਆਈ ਕਾਰਕੁਨ ਸਾਕੇਤ ਗੋਖਲੇ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਰਬੀਆਈ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਰਟੀਆਈ ਇਸ ਲਈ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ 16 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਾਮਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਖ਼ਰ 'ਤੇ ਮੇਹੁਲ ਚੌਕਸੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਜੈਮਜ ਲਿਮਟਿਡ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 5,492 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਚੌਕਸੀ ਇਸ ਵੇਲ਼ੇ ਭਗੌੜਾ ਹੋ ਕੇ ਐਂਟੀਗੁਆ ਤੇ ਬਰਬੂਡਾ ਆਈਸਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਸੀਬੀਆਈ) ਅਤੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਆਈ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਈਆਈ ਐਗਰੋ ਕੰਪਨੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੰਦੀਪ ਝੁਨਝੁਨਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਝੁਨਝੁਨਵਾਲਾ ਹਨ, ਦੇ 4,314 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜਤਿਨ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਨਸਮ ਡਾਇਮੰਡ ਐਂਡ ਜਿਊਲਰੀ ਦੇ 4 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਈਟ ਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਦੋਸ ਕੈਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 2,326 ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਰੁਚੀ ਸੋਇਆ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ 2,212 ਕਰੋੜ, ਜਿਓ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੇ 2,012 ਕਰੋੜ ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 1,943 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਵਿਜੈ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕਿੰਗਫਿਸ਼ਰ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ 30 ਸਤੰਬਰ 2019 ਤਕ ਰਾਈਟ ਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਕੇਤ ਗੋਖਲੇ ਨੇ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੋਖਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਰਜ਼ੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਾਲੀਆ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਰ ਜਟਿਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਲੌਕਡਾਊਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨਅਤੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਈਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋਏ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਮੁੰਬਈ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੇਖੀਆਂ। ਉਪਰਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਆਸਤ/ਸਟੇਟ, ਰਾਸ਼ਟਰ, ਦੇਸ਼, ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ ਹਨ ? ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 1 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਮੀਰਾਂ ਕੋਲ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗ ਦੀ 70 ਫ਼ੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ 1 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਮੀਰਾਂ ਕੋਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਰਮਾਏ ਦਾ 58 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। 2017 ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਮਾਏ ਦਾ 73 ਫ਼ੀਸਦੀ 1 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ। 2017 ਵਿਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 1 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ 20.9 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਿਆਸਤ/ਸਟੇਟ/ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਅਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਦਾ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਉਹੋ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਆਪ ਬੀਤੀ-ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼

ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਡਾ ਸੀਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਜਾਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਚੇ-ਭਤੀਜੇ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਜੀਪ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਦੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਣਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਜੁਆਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰਨਾ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ, "ਓਏ ਪੁੱਤਰੀ, ਆਜਾ ਤੇਰੀ ਗੱਡੀ ਆ ਗੀ।" ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਊਂ ਜੇ ਘੁੱਗੂ ਵਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾਏਂਗਾ।" ਉਹਨੇ ਝੱਟ ਹੀ 'ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਹੈ' ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਘੁੱਗੂ ਵਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਟੱਲੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਤੁਰ

ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਸੈਂਸਰਵਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਗੱਜੂਮਾਜਰੇ ਦੀ ਵਿੱਥ ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਘੁਮਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਾਡਲਾ ਵੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦਾ ਰਤਾ ਕੁ ਵੀ ਮਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, "ਜਾ, ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਚਲਾ ਜਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਉੱਛਲ ਉੱਠਦਾ। ਝੱਟ ਹੰਝੂ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦੰਦ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਦੇ।

ਗੁਰਦਾਸ ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਲਾ, ਪਰ ਦਿਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਕੱਟਵੀਂ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਸਰੀਰੋਂ ਪਤਲਾ, ਹਸਮੁੱਖ ਅਤੇ ਚੱਕਵੀਂ ਡਿੰਘ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਿਲਾਪੜਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਉੱਚੀ ਹੇਕ ਲਾ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਉਹਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਸਨ। ਉਹ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਂ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਅਜੀਬ, ਪਰ ਦਿਲਖਿੱਚਵਾਂ ਸੰਗੀਤ ਵਜਾਉਂਦਾ। ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਨੂੰ 'ਘੁੱਗੂ' ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਘੁੱਗੂ ਵਿਚੋਂ 'ਕੀ ਬਣੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ' ਗੀਤ ਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਧੁਨ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਉਸ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗਾਇਕ ਸੀ। ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਵਾਰੀ 'ਕੀ ਹਾਲ ਐ ਮਾਨ ?' ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਟਿੱਚਰ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ, "ਉਏ, ਮਾਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਐ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਈ ਫੁੱਲੀ ਜਾਨੈਂ" ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਫੇਰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਈ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹੀਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਸਰਦਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।" ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਗੁਰਦਾਸ ਆਪਣੇ ਘੁੱਗੂ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, "ਚਾਚੇ, ਘੁੱਗੂ ਤਾਂ ਵਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇ ਆੜੀ।" ਰੋਂਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਘੁੱਗੂ ਵਜਾ ਕੇ ਝੱਟ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਘੁੱਗੂ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ।

ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਡਾ ਸੀਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਜਾਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਚੇ-ਭਤੀਜੇ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਜੀਪ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਦੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਣਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਜੁਆਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰਨਾ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ, "ਓਏ ਪੁੱਤਰੀ, ਆਜਾ ਤੇਰੀ ਗੱਡੀ ਆ ਗੀ।" ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਊਂ ਜੇ ਘੁੱਗੂ ਵਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾਏਂਗਾ।" ਉਹਨੇ ਝੱਟ ਹੀ 'ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਹੈ' ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਘੁੱਗੂ ਵਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਟੱਲੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦੇ ਪਹੀਏ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੈ ਗਏ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਾਲਜ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵਿਚ ਰਮ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਕੰਮ ਲਈ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਡਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰਲਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪੇਂਡੂ ਜੁਆਕਾਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਣਾ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ। ਮੇਰੇ ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਅਹਿਮ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਸ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖ਼ੁਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਧੀ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਪਿਉ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਹਦੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੋ ਜੁਆਕ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਕੈਰੀਅਰ 'ਤੇ ਚਾਚੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, "ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।" ਚਾਚੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣਾ ਅਤੇ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਚੀ ਨਾਲ ਲੜ ਵੀ ਪੈਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਲਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ ਹੰਢਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖੱਡੇ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਚੁਕਾਉਣ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਰੁਝਾਨ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਭੋਇੰ ਵਿਚ ਝੋਨਾ ਲੱਗਣਾ ਬਰਸਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਰਸਾਤ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਭਾਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੀਂਹ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਝੋਨਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕਦਮ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਾਮੇ ਫਟਾਫਟ ਝੋਨੇ ਦੀ ਲੁਆਈ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਚਾਚੀ ਵੀ ਸਨ। ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ ਸੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਣ ਦੀ ਸੁਰਤ। ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਘਰ ਬੈਠਾ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰ ਜੁਆਕ ਖੱਡੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ। ਸਭ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ। ਭੱਜੇ-ਭੱਜੇ ਖੱਡੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਜੁਆਕਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਫਟਾਫਟ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਖੱਡਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ।

ਚਾਰ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਰੇਹੜਾ ਪਿੰਡ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਵਲੂੰਧਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਰੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਨਾ ਪਈ। ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਗੁਰਦਾਸ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਬਣ ਵਰ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸੀਨਾ ਪਾੜ ਕੇ ਲੰਘ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰੱਬ ਨੇ ਇੱਕੋ ਫੂਕ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਚਿਰਾਗ਼ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰਦਾਸ ਤਾਂ ਸਭ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਕਾਨ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਹਉਕੇ ਕੋਈ ਨਾ ਥੰਮ ਸਕਿਆ। ਚਾਚੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਰਗੀ ਸੀ। ਦੇਖ ਕੇ ਭੈਅ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸਾ ਦਿੰਦੇ ਕਿਹਾ, "ਰੋ ਨਾ ਧੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਉਹੀ ਮੋੜੂ।" ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰ ਵੜ ਬੈਠੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਡੀਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸ ਸ਼ਾਇਦ ਸੱਚਾਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗਏ ਕਿੱਥੇ ਮੁੜਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਫੇਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦਾ 'ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ', ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ! ਉਹ ਥੱਕ-ਹਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਤੂਫ਼ਾਨ ਜਿਹਾ ਸ਼ੋਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਘੁੱਗੂ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਹੈ।

ਇਕ ਨਜ਼ਰ : ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾ, ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ, ਆਲੋਚਨਾ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, ਅਨੁਵਾਦ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 45 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਹੱਥਲੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀਆਂ: ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਂਕਣ' ਡਾ. ਰਘੁਬੀਰ ਸੰਘ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਕਿਸ ਪਹਿ ਖੋਲਉ ਗੰਠੜੀ' ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਂਡ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੁਲਾਂਕਣਕਾਰ ਨੇ ਦੁੱਗਲ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੰਪੰਨ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੈ। 'ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ' ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਲੇਖਣ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅੰਤਰਮੁਖਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਬੂਲਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਥੀਣ ਨੂੰ ਉਹ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਨੂੰ ਠੋਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਨਿਰਸੰਕੋਚ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਵੈ-ਮੋਹ ਕਈ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਿਰਜਣ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਵਨੀਤਾ ਨੇ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼' ਦਾ ਵਿਧੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਵਨੀਤਾ ਨੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ 'ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼' ਤੇ 'ਕੂੜਾ ਕਬਾੜਾ' ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਵਨ ਜ਼ੀਰੋ ਵਨ' ਲੱਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਂਡੀ ਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਨਸ਼ਾ ਮਾਫ਼ੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ

2 ਹੈਰੋਇਨ ਲੈੱਬਾਂ ਅਤੇ 6,000 ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਨਸ਼ਟ

ਕਾਬੁਲ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪੱਛਮੀ ਘੋਰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ 2 ਗੁਪਤ ਹੈਰੋਇਨ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਲੈਬਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 6,000 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਾਰਗੇਟ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਚਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 6,140 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ 'ਪ੍ਰੀਕਰਸਰ' ਪਦਾਰਥ (ਨਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੈਮੀਕਲ) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਅਫ਼ੀਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਹੈਰੋਇਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪੇਮਾਰੀ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ:

ਤਖ਼ਾਰ ਸੂਬਾ : ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਦੋ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ 29 ਕਿਲੋ ਅਫ਼ੀਮ ਅਤੇ 12 ਕਿਲੋ ਚਰਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ।

ਫ਼ਰਾਹ ਸੂਬਾ : ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੇਡ ਦੌਰਾਨ 75 ਕਿਲੋ ਕੱਚੀ ਅਫ਼ੀਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸਾਲਟ ਰਾਈਫ਼ਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਹੇਰਾਤ ਸੂਬਾ : ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਖ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 170 ਕਿਲੋ ਅਫ਼ੀਮ ਅਤੇ ਚਰਸ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਫ਼ਗਾਨ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਤਸਕਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫ਼ੜੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ 'ਨੋ ਕਿੰਗਜ਼' ਰੈਲੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ, ਟਰੰਪ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ

ਸੇਂਟ ਪੌਲ (ਅਮਰੀਕਾ) 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਨੋ ਕਿੰਗਜ਼' ਰੈਲੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਜੰਗ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਮਿਨੇਸੋਟਾ ਬਣਿਆ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਗੜ੍ਹ

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਮਿਨੇਸੋਟਾ ਸੂਬਾ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ। ਸੇਂਟ ਪੌਲ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਬ੍ਰੂਸ ਸਪ੍ਰਿੰਗਸਟੀਨ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਰਿਨੀ ਗੁੱਡ ਅਤੇ ਐਲੈਕਸ ਪ੍ਰੈਟੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਗੀਤ 'ਸਟ੍ਰੀਟਸ ਔਫ਼ ਮਿਨੀਆਪੋਲਿਸ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸਪ੍ਰਿੰਗਸਟੀਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਬਲਕਿ 85 ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਨਿਊ ਯੌਰਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਡ੍ਰਿਗਸ ਕਸਬੇ ਤਕ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਰਪ, ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੱਗਭਗ 12 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। 'ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੀਬਲ' ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 'ਨੋ ਟਾਇਰੈਂਟਸ' (ਕੋਈ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ) ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੂੰਜੇ ਨਾਅਰੇ

ਇਟਲੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਰਜੀਆ ਮੇਲੋਨੀ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਨਰ ਫ਼ੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਇਰਾਨ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਟੋਰਾਂਟੋ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਬਾਹਰ 'ਨੋ ਕਿੰਗਜ਼' ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ

ਟੋਰਾਂਟੋ,31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ 'ਨੋ ਕਿੰਗਜ਼' ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਜਤਾਇਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਆਯੋਜਕਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਡਰੱਗ ਰੈਕੇਟ ਦਾ ਪਰਦਾਫ਼ਾਸ਼ ! ਹੈਰਾਨ ਕਰੇਗਾ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਮ

ਓਕਲੈਂਡ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਨਿਊ ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੀਡੀਆ ਅਦਾਰੇ ਸਟੱਫ਼ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਡਰੱਗ ਰੈਕੇਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਿਊ ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਨਾਂ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਊ ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ 700 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਥਾਮਫ਼ੇਟਾਮਾਈਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੱਗਭਗ 180 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (36 ਮਿਲੀਅਨ ਨਿਊ ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਡਾਲਰ) ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਲਤੇਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਨਿਊ ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵੱਡੇ ਡਰੱਗ ਰੈਕੇਟ ਵੱਲੋਂ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਤਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਕੁਇਡ ਮੈਥਾਮਫ਼ੇਟਾਮਾਈਨ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੀਅਰ ਦੇ ਕੈਨ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਨਾਰੀਅਲ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਈ ਕੋਮਬੁਚਾ ਡਰਿੰਕ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰੈਕੇਟ ਦਾ ਪਰਦਾਫ਼ਾਸ਼ ਮਾਰਚ 2023 ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ 21 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਬੀਅਰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਸ ਆਕਲੈਂਡ ਦੇ ਉਸ ਗੋਦਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿੱਥੇ ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਖੇਪ ਲੁਕਾਈ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੈ, ਜੋ 1984 ਵਿੱਚ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਓਕਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਕਰਿਆਨੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੁਲੀਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਲਤੇਜ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਯੂ.ਕੇ. 'ਚ ਬੇਕਾਬੂ ਕਾਰ ਨੇ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰੜਿਆ; ਕਈਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ, ਡਰਾਈਵਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਡਰਬੀ (ਯੂ.ਕੇ.)31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਡਰਬੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਕਰੀਬ 9:30 ਵਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਫ਼੍ਰਾਇਰ ਗੇਟ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ। ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸੁਜ਼ੂਕੀ ਸਵਿਫ਼ਟ ਕਾਰ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਸੰਤੁਲਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ।

ਡਰਬੀਸ਼ਾਇਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚਲਾ ਰਹੇ 30 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲੀਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਨਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਫ਼੍ਰਾਇਰ ਗੇਟ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਨ ਸਟ੍ਰੀਟ ਅਤੇ ਚੀਪਸਾਈਡ ਦੇ ਜੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ੋਰਡ ਸਟ੍ਰੀਟ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਸਾਂਸਦ ਕੈਥਰੀਨ ਐਟਕਿੰਸਨ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4000 ਤੋਂ 5000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਲੰਡਰ, ਐੱਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਲਈ ਮੱਚੀ ਹਾਹਾਕਾਰ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਤਣਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁਣ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਐਲਪੀਜੀ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, 11.67 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਦੀ ਕੀਮਤ – ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਗਭਗ 3,150 ਤੋਂ 3,968 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਸੀ – ਹੁਣ 3,900 ਤੋਂ 5,135 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਐੱਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਦੀਆਂ ਵੱਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐੱਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ, ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਮਿੰਨੀ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵੀ ਵਧੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨਿਯਮਿਤ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਧੇ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਟਕਰਾਅ ਕਾਰਨ ਗਲੋਬਲ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਗੈਸ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 10,000 ਤੋਂ 12,000 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਸੀ। ਈਦ ਅਤੇ ਨੌਰੋਜ਼ ਵਰਗੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੇ ਸਪਲਾਈ ਲੜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ।

'ਨਰਕ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ, ਤਾਬੂਤਾਂ 'ਚ ਵਾਪਸ ਜਾਓਗੇ', ਇਰਾਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਤਹਿਰਾਨ/ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਇਰਾਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੋੜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਤਹਿਰਾਨ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਚਿਤਾਵਨੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰੰਟ ਪੇਜ 'ਤੇ 'ਵੈਲਕਮ ਟੂ ਹੈਲ' (ਨਰਕ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ) ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਸਿਰਫ਼ 'ਤਾਬੂਤਾਂ' ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਗੇ।

ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਇਰਾਨ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਨ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਉੱਚ-ਸੰਵਰਧਿਤ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਅੰਤਿਮ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਰਾਨੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 'ਤਹਿਰਾਨ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਫ਼ੌਜੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ 'ਦਲਦਲ' ਵਿੱਚ ਫ਼ਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਜੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਰਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਮੂਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ, ਹੂਤੀ ਅਤੇ ਹਮਾਸ ਵੀ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜੰਗ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਫ਼ੈਲੇਗੀ, ਬਲਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰਕ ਮਾਰਗਾਂ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਰਸਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਈਰਾਨ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਮਗਰੋਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਲੱਭਣ ਲਈ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ

ਵੈਨਕੂਵਰ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੋਵਾ ਸਕੋਸ਼ੀਆ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਰਿਕਾਰਡ (ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਵਾਧਾ ਇਕਦਮ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਫ਼ੈਡਰਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਖੰਗਾਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਰਕਾਈਵਜ਼ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰ ਕੇ ਬਿੱਲ ਸੀ-3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹਟਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਖੁੱਲਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਕਾਰਕ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਰਿਕਾਰਡਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ।

500% ਤਕ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ! ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ 'ਚ ਮੱਚੀ ਹਾਹਾਕਾਰ

ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, 31 ਮਾਰਚ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫ਼ਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਕੇਂਦਰ 'ਬੋਹੜ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 500 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੱਕ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ੂਗਰ, ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕਸ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇੰਸੁਲਿਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਰੱਖਿਅਕ ਦਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗੀਆਂ

ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੰਸੁਲਿਨ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਡਿਵਾਈਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 2,200 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 4,720 ਤੱਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਉਛਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਥਾਈਰੋਇਡ ਦੀ ਦਵਾਈ: 85 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 290 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ.

ਟਾਈਫ਼ਾਈਡ ਦਾ ਇਲਾਜ: 805 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 930 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ.

ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਸ: 500 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 600 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ.

ਪੇਟ ਅਤੇ ਐਸਿਡਿਟੀ ਦੀ ਦਵਾਈ: 530 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 620 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ.

ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫ਼ਾ!

ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰ 'ਤਾ ਐਲਾਨ

ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਲੱਕ

ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਐੱਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਸਿਲੰਡਰ (11.67 ਕਿਲੋ) ਦੀ ਔਸਤ ਕੀਮਤ 3,900–5,135 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 3,150–3,968 ਪੀ.ਕੇ.ਆਰ. ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਸੀ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਨੂੰ 'ਅਸਹਿ' ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸੁਲਿਨ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਦਖ਼ਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।